

11. Kelsen H. Law and peace in international relations. Harvard Univ. Press, Cambridge, 1942. 181 p.
12. Oppenheim L. International Law. Palala Press, 2015. Vol. 2. 754 p.
13. Shworth A. The sociology of trench warfare, 1914–1918. The British Journal of Sociology. 1968. Vol. 19, № 4. P. 407–423.
14. Singer J. D., Small M. The wages of war, 1816–1965: a statistical handbook. 1972. New York : Wiley. 419 p.
15. Sorel G. Réflexions sur la violence. 2e éd. Paris : Rivière, 1910. 412 p.
16. Starke J.G. Introduction to International Law. London, Butterworths, 1972. 631 p.

УДК 340.12

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.4.2>

КАЗАРЯН Е.Г.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

USE OF ONLINE TOOLS IN TEACHING LEGAL DISCIPLINES IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

У статті наголошується, що використання онлайн-інструментів при викладанні юридичних дисциплін у закладах вищої освіти є ефективним підходом і методом підвищення якості освітнього процесу та формування необхідних компетентностей у здобувачів. При викладанні юридичних дисциплін можна використовувати різні цифрові інструменти та платформи. Наприклад, Jamboard, створений Google, є інтерактивною дошкою, доступною для користування на різних пристроях. Він може бути використаний для підготовки до лекцій і семінарів, де здобувачі можуть спільно працювати над завданнями та візуалізацією матеріалу. Для поточного та підсумкового контролю можна використовувати платформу “Kahoot!”, яка дозволяє проводити інтерактивні тести і оцінювати знання здобувачів. Ця платформа стимулює здобувачів конкурувати за правильні відповіді та сприяє активному навчанню. Застосування функції демонстрації екрану у Zoom є корисним онлайн-інструментом, особливо в контексті дистанційного навчання. Ця функція дозволяє ефективно передавати інформацію здобувачам у форматі презентацій, документів, веб-сайтів, фотографій, та відеоматеріалів. Платформа MOODLE у дистанційному навчанні надає викладачам можливість створювати курси, завантажувати навчальний матеріал та використовувати різні типи тестів для автоматизації перевірки знань здобувачів. Вона дозволяє розмішувати матеріали у різних форматах, включаючи WORD, PDF, PowerPoint та інтернет-ресурси. Також, викладачі можуть використовувати інтерактивні інструменти для підвищення ефективності навчання та залучення здобувачів до самостійної роботи. Тести в MOODLE можуть бути використані для оцінки знань здобувачів та контролю за їхнім навчанням. Платформа пропонує різні типи тестових завдань, такі як багатоваріантні питання і завдання на відповідність. Використання MOODLE сприяє підготовці здобувачів до фахових випробувань та контролю знань на різних етапах їх освіти.

Ключові слова: інноваційні технології, цифрові інструменти, kahoot, інтерактивна дошка Jamboard, moodle.

The article notes that the use of online tools in teaching legal disciplines at higher education institutions is an effective approach and a method to enhance the quality of the educational process and develop necessary competencies in learners. Various digital tools and platforms can be employed in teaching legal disciplines. For example, Jamboard, created by Google, serves as an interactive whiteboard accessible on different devices. It can be used for lecture and seminar preparation, allowing students to collaborate on tasks and visualize material together. For ongoing and summative assessment, the “Kahoot!” platform can be utilized, enabling interactive quizzes to evaluate students’ knowledge. This platform encourages friendly competition for correct answers and promotes active learning.

The screen sharing feature in Zoom is a valuable online tool, especially in the context of remote learning. This feature allows efficient transmission of information to students in the form of presentations, documents, websites, photos, and videos. The MOODLE platform in distance learning provides instructors with the ability to create courses, upload educational materials, and use various types of tests for automated assessment of students’ knowledge. It supports materials in different formats, including WORD, PDF, PowerPoint, and internet resources.

In addition, instructors can use interactive tools to enhance the effectiveness of learning and engage students in independent work. MOODLE tests can be employed to assess students’ knowledge and monitor their learning progress. The platform offers various types of test tasks, such as multiple-choice questions and matching exercises. The use of MOODLE contributes to preparing students for professional exams and knowledge assessment at different stages of their education.

Key words: *innovative technologies, digital tools, kahoot, interactive Jamboard, moodle.*

Вступ. В умовах сучасних викликів, що зумовлені спочатку пандемією COVID-19 та воєнними діями на території України, перед вищою освітою постають нові завдання щодо забезпечення якісної підготовки майбутніх правників. Враховуючи, що в таких умовах здобувачі закладів вищої освіти (далі – ЗВО) навчаються переважно в онлайн-форматі, то потрібно впроваджувати нові інноваційні методи навчання аби забезпечити потреби здобувачів. Відповідно, важливо освоїти сучасні онлайн-інструменти для викладання юридичних дисциплін, щоб розширити педагогічний досвід у формуванні цифрової компетентності та впровадження новітніх методів навчання в офлайн, онлайн або змішаному форматі.

Постановка завдання. Питання, пов’язані із підготовкою здобувачів та використання інноваційних методик при викладанні навчальних дисциплін, досліджували Н. Артикуца, Л.О. Варяница, С.Г. Головка, А.А. Моца, В.І. Петросова, М.В. Плотнікова, О.О. Рубан, О.М. Шевченко та ін. Проте комплексне дослідження використання онлайн-інструментів при викладанні юридичних дисциплін у закладах вищої освіти в останні роки не проводилось. Тому **метою статті** є висвітлення особливостей використання онлайн-інструментів при викладанні юридичних дисциплін у закладах вищої освіти.

Результати дослідження. Впровадження та використання онлайн-інструментів при викладанні юридичних дисциплін сприятиме зацікавленості здобувачів процесом навчання, мотивуватиме до відвідування занять та самостійної підготовки до практичних занять. Також, завдяки цифровим інструментам можна здійснювати ефективний контроль набутих знань та навичок здобувачів. За допомогою онлайн-інструментів здобувачі набувають необхідні компетентності, які вони будуть використовувати в цифровому суспільстві, де дедалі більше процесів та інтеракцій переходять в онлайн-формат.

Варто погодитися із думкою К. Бугайчука про те, що система вищої освіти України вступила в період фундаментальних змін, що характеризуються новим розумінням цілей і цінностей освіти, усвідомленням необхідності переходу до безперервної освіти, новими концептуальними підходами до використання нових технологій навчання [1].

М. Новіков та В. Васта відмічають, що сучасні мультимедійні технології збагачують, удосконалюють та покращують українську, європейську та світову освітню системи об’єктивного пізнання юридичної дійсності у галузях міжнародного, європейського та національного права України, а також національного права інших країн [2, с. 213]. М. Плотнікова зазначає, що світова тенденція переходу від індустріального до інформаційного суспільства зумовлює застосування

нових підходів при підготовці фахівців тої чи іншої галузі знань, що обумовлює необхідність використання електронних засобів навчання при підготовці фахівців з вищою освітою [3, с. 58].

Як вірно підкреслюють Ю. Білоцерківська, О. Блага та інші, ефективне навчання гуманітарних наук за допомогою цифрових інструментів вимагає глибокого розуміння педагогічних підходів і методів. Використання технологій без врахування освітніх цілей та методологічних принципів може призвести до недостатньо задовільних результатів [4, с. 66].

Використання цифрових технологій розширює традиційні методи навчання за допомогою нових форм подачі навчальної інформації та методів взаємодії, які відзначаються динамікою та мобільністю. Застосування таких методів викладачем під час навчального процесу для виконання завдань та формування оцінювання сприяє активному залученню учнів до процесу обміну інформацією. Це дозволяє зберігати індивідуальний підхід до кожного здобувача, враховуючи їхні потреби, і створює умови для самореалізації, співпраці, рефлексії та інших аспектів освітнього процесу [5, с. 17–18].

Хоча не виникає сумніву у необхідності використання сучасних електронних засобів навчання при підготовці майбутніх юристів П. Біленчук, наприклад, вказує на те, що при університетах, інститутах, академіях рекомендується створення інформаційно-аналітичних довідкових центрів, спрямованих на організацію і управління, стратегічний розвиток юридичної освіти, правничої науки і юридичної практики. Основним завданням цих центрів є розробка, презентація та пропозиція передових системних проєктів, як традиційних, так і електронних мультимедійних, з використанням сучасних засобів навчання та інноваційних інтерактивних технологій [6, с. 9].

Поява технічних пристроїв, таких як комп'ютери, планшети та смартфони, вплинула на способи представлення інформації, яка нині часто надається у мультимедійному форматі, тобто у декількох формах одночасно: текстовій, графічній, відео, аудіо та інтерактивній. Запровадження інноваційних технологій у навчальний процес є можливістю перетворення інноваційних концепцій у систему норм, вказівок, засобів та прийомів, які гарантують їх ефективність і реалізацію на практиці протягом конкретного етапу навчання. У широкому розумінні інноваційні технології в навчальному процесі забезпечують впровадження різних видів педагогічних новацій, що спричиняють зміни в традиційному педагогічному процесі [7, с. 7].

Використання та застосування досягнень четвертої промислової революції в освітньому процесі лише збільшуватиметься. Це є неодмінним наслідком світоглядних змін, що відбулися протягом останніх десятиліть. Таким чином, для ефективного використання інформаційних технологій у навчальному процесі важливо підвищувати рівень інформаційно-цифрової культури як викладачів, так і здобувачів. Перспективи подальших досліджень з цієї теми пов'язані з можливістю ефективного використання інформаційного простору під час забезпечення освітнього процесу, аналізу та формування проблемних аспектів, що виникають під час реалізації практичної діяльності. Також важливо вивчати зміни у сучасних умовах під впливом технологічних процесів та розвиток належних компетенцій для успішної реалізації поставлених завдань [8, с. 19].

При викладанні юридичних дисциплін можна використовувати різноманітні цифрові інструменти та платформи. Наприклад, Jamboard, це цифрова інтерактивна дошка, розроблена Google, яка доступна як зі смартфона, так і з ноутбука або ПК. Можна створити дошку, відредагувати її та поділитися нею з іншими. Кожен може працювати з дошкою у будь-який час і в будь-якому місці.

Можна використовувати Jamboard при підготовці до лекційних та семінарських занять з юридичних дисциплін. Jamboard використовується як інтерактивна дошка, на якій здобувачі можуть виконувати різні завдання як одноособово, так і в командній роботі. Наприклад, при вивченні навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи» на дошці здобувач може зобразити судову систему України за рівнями та презентувати її. При вивченні структури органів та судів у кримінальних провадженнях з навчальної дисципліни «Кримінальний процес», здобувачі можуть на дошці зобразити органи, які здійснюють досудове розслідування, які суди розглядають справи та хто здійснює процесуальне керівництво/підтримання обвинувачення.

Для проведення поточного або підсумкового контролю можна використовувати платформу «Kahoot!» – це освітня платформа, яка дає можливість проводити інтерактивні заняття та оцінювання знань здобувачів за допомогою онлайн-тестування. «Kahoot!» є зручним інструментом для створення тестів. Платформа дозволяє створювати лише два види запитань: quiz (вікторина), коли здобувачу надаються різні варіанти відповідей, і він обирає один або кілька правильних, та true or false («вірно-невірно»), коли здобувачу пропонуються два несумісних варіанти для вибору. Особливість цієї платформи полягає у тому, що здобувачам необхідно

не лише правильно відповісти на питання, а й зробити це швидше за інших, оскільки нараховуються бали як за правильність, так і за швидкість. Тому здобувачам це додаткова мотивація якнайкраще готуватися до занять.

Як зазначає О. Рубан, використання смартфонів для тестування здобувачів під час занять – це відмінна можливість для миттєвого опитування, яка може швидко оцінити розуміння і необхідність допомоги викладачів, регулювати темп і зміст викладення матеріалу [9, с. 277]. Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє організації спілкування та співпраці у колективі, підвищує рівень обізнаності в інформаційно-комунікаційних технологіях, стимулює критичне мислення цільової аудиторії [10, с. 18].

Звичайно, що використання онлайн-інструментів при викладанні юридичних дисциплін у ЗВО урізноманітнюють освітній процес. Цифрові інструменти дозволяють викладачам збільшити доступність, якість та ефективність навчання, сприяють інноваціям у навчальному процесі і підвищено залученості здобувачів. У свою чергу, С. Головка вказує на поступовий перехід в правовій освіті від окремих монотехнологій комп'ютерного навчання, які спрямовані на досягнення конкретних навчальних цілей та включають фрагментарне, невпорядковане використання комп'ютерної техніки й сучасних інформаційних технологій. За його словами, майбутнє полягає в розвитку загальних комп'ютерно-орієнтованих підходів, де використання комп'ютера буде систематизованим та методично обґрунтованим [11, с. 132].

Прикладом такого загального комп'ютерно-орієнтованого підходу є система дистанційного навчання MOODLE. Навчальна платформа MOODLE надає викладачам багато необхідних можливостей в умовах дистанційного навчання, зокрема розробляти дистанційні курси, розміщувати навчальні матеріали, використовувати різні типи тестів, автоматизувати процес перевірки знань, надавати зворотний зв'язок здобувачам.

Система дистанційного навчання MOODLE надає можливість розміщувати та впорядковувати навчальні матеріали різних типів і форматів. Компетентне використання інтерактивних інструментів в MOODLE слугує інтенсифікації навчального процесу, що сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу і призводить до збільшення обсягу та різноманітності організаційних форм самостійної роботи здобувачів. MOODLE – ефективний інструмент для організації матеріалів, завдань, спільної роботи здобувачів та відстеження прогресу.

У сучасних умовах багато ЗВО використовують освітню платформу MOODLE для навчання, позаяк вона є безоплатною, простою та зрозумілою у користуванні. Для успішної організації освітнього процесу на платформі MOODLE викладачу слід розробити навчальний курс дисципліни і регулярно оновлювати його необхідними навчальними матеріалами.

Необхідно відмітити, що тести в MOODLE можна використовувати для перевірки знань здобувачів та поточного контролю. MOODLE надає різні варіанти для формування тестових завдань: багатоваріантне питання, питання на відповідність, правильно/неправильно тощо. Такі форми тестових завдань допомагають здобувачам адаптуватися до формату завдань, які їм необхідно буде виконувати при складанні єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) для вступу до магістратури та єдиного державного кваліфікаційного іспиту для випуску з магістратури (ЄДКІ). Тому використання платформи MOODLE, як на бакалаврському рівні вищої освіти, так і на магістерському, є доцільним.

Як зазначає Ільїна Н.І. використання комп'ютерних технологій та різноманітних навчальних платформ може забезпечити інтерактивну взаємодію між викладачем та здобувачем на різних етапах навчання. Використання елементів та ресурсів MOODLE дозволяє створити навчальне середовище, яке не лише сприяє встановленню взаємодії, але й активно підтримує зворотний зв'язок, сприяє діалогу між викладачем і здобувачем, а також забезпечує постійну підтримку викладача протягом всього курсу навчання [12, с. 33].

Онлайн-інструменти мають потенціал для покращення викладання юридичних дисциплін у ЗВО. У зв'язку із впровадженням практики використання цифрових інструментів викладачам необхідно підвищувати цифрову компетентність та освоїти нові методи для викладання навчальних дисциплін. При цьому ЗВО має сприяти тому, аби навчити викладачів ефективно використовувати цифрові інструменти та заохочувати їх до набуття нових компетентностей.

Застосування інноваційних технологій у навчальному процесі змушує викладача опанувати нові засоби у навчанні – наочні, технічні, комп'ютерною технікою. Вивчити та випробувати нові форми і види робіт, залучаючи при цьому до створення та розроблення оптимальної системи засобів та інструментів навчання здобувачів [13, с. 7]. Як зазначає А. Моца, кваліфіковану інформаційну та науково-методичну допомогу у створенні й упровадженні інноваційних

технологій та найбільш ефективних методів і форм навчання викладачі-правники можуть отримати в процесі їх участі у науково-методичних семінарах, конференціях, тренінгах, інших кафедральних та факультетських заходах науково-методичного плану [14, с. 36].

Слід відзначити, що дистанційне навчання стає можливим завдяки використанню цифрових інструментів, які дозволяють оптимізувати процес навчання, зробити його динамічним і інтерактивним. Це сприяє підвищенню зацікавленості здобувачів завдяки єдиній системі реєстрації та максимальній доступності у глобальній інформаційній мережі. Застосування інтерактивних медіа та засобів дозволяє викладачам ефективніше впроваджувати інноваційні методи, такі як використання «кейсів», науково-дослідницька робота, метод проєктів, розвивальні навчальні ігри тощо. У результаті здобувачі набагато ефективніше засвоюють інформацію в емоційно комфортних умовах, не втрачаючи бажання вчитися та освоювати нові знання та інновації [15].

Загалом, використання інноваційних методів навчання сприятиме формуванню наукових та практичних знань, вмінь та навичок у здобувачів ЗВО, розвитку їх фахових компетентностей. Це сприятиме зручній адаптації випускників до професійної діяльності. Як зазначає А.Г. Нітченко важливість впровадження інноваційних методів навчання в систему фахової підготовки юристів не викликає заперечень. Інноваційні методи, форми та прийоми навчання відповідають освітнім стандартам, задовольняють сучасний попит здобувачів вищої освіти, формують необхідні компетентності та професійно-особистісні якості [16, с. 53]. Також, позитивний досвід від впровадження цифрових інструментів в освітній процес відмітили О.Д. Максимюк, Т.А. Грекул-Ковалик, оскільки це сприяє відкриттю для викладачів і здобувачів нових діджитал-знань, підвищенню цифрової компетентності, а також розробці нових інструментів навчання в цифровому суспільстві [17, с. 133].

Висновки. Таким чином, впровадження інноваційних методів є ключовим елементом підготовки конкурентоздатних фахівців і повинно бути інтегровано в систему освіти для майбутніх юристів. Оскільки використання цифрових інструментів та онлайн-платформ передбачає активне залучення здобувачів у навчальний процес, відстеження їхнього академічного прогресу та надання своєчасного зворотного зв'язку. Загалом, застосування онлайн-інструментів при викладанні навчальних дисциплін для здобувачів юридичних спеціальностей може значно підвищити якість освіти, зробити її більш доступною та інноваційною. А також сприяє розвитку ключових компетентностей у викладачів юридичних факультетів і здобувачів-правників у цифровому світі, що дуже важливо в епоху Smart City, віртуальної реальності та ШІ.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2011. № 2 (22). DOI <https://doi.org/10.33407/itl.v22i2.437>.
2. Новіков М. М., Васта В.В. Щодо інноваційного та науково-метричного викладання юридичних дисциплін за мультимедійними технологіями. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 24. С. 205–214. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.28>
3. Плотнікова М.В. Застосування електронних засобів навчання для викладання юридичних дисциплін. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 3(16). С. 54–59.
4. Білоцерківська Ю.О., Блага О.Б., Ільїна Ю.Ю. Цифрові інструменти у викладанні гуманітарних наук: постановка проблеми і потенціал розвитку. *ZESZYTY NAUKOWE WYKSZEJ SZKOŁY TECHNICZNEJ W KATOWICACH*. 2023, nr 16. s. 63–74.
5. Антонова О., Фамілярська Л. Використання цифрових технологій в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2019. Спецвип. С. 10–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip. 4.
6. Біленчук П. Доктринальні засади підготовки висококваліфікованих юристів нової генерації у XXI столітті: засоби, методи, технології. *Віче*. 2013. № 18. С. 7–10.
7. Кошелева О. О., Скрипченко І. Т. Інноваційні технології в системі фізичного виховання здобувачів ЗВО: методичні рекомендації. Дніпро: Журфонд, 2021. 46 с.
8. Вовк В.М., Беньковський С.Ю. Використання Telegram під час вивчення юридичних дисциплін курсантами-нацгвардійцями в умовах дистанційного навчання. *Науковий вісник Київського інституту національної гвардії України*. 2023. № 1. С. 16–21.
9. Рубан О.О. Новітні освітні технології викладання юридичних дисциплін з орієнтацією на компетентісний підхід. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. Учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, м. Харків. 25 травня 2018 р. МВС України*,

Харків, нац. ун-т внутр. справ; Харків. Обласний осередок Всеукр. громад, орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : ХНУВС. Харків, 2018. С. 273–277.

10. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.

11. Головка С.Г. Особливості розроблення та використання засобів комп'ютерної підтримки у підготовці майбутніх правників. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2010. № 4 (17). С. 129–133.

12. Ільїна Н.В. Організація зворотного зв'язку під час дистанційного навчання в умовах ЗВО. *Дистанційне навчання здобувачів: теорія і практика : науково-методичні праці Херсонського державного університету* / відп. ред. С.А. Омельчук. Херсон : ХДУ, 2020. 78 с.

13. Аргікуца Н. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. *Інноваційні технології у вищій юридичній освіті*: матеріали міжн. наук.-мет. конф., присвяченої 390-річчю з дня заснування Київської братської школи-предтечі Києво-Могилянської академії (Київ, 25–28 травня 2005 року). Київ, 2005. С. 3–25.

14. Моца А.А. Інноваційні технології навчання у вищій юридичній освіті України: роль та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «ПРАВО»*. 2016. Вип. 37. Т. 1. С. 30–37.

15. Варянича Л. О., Шевченко О. М., Петросова В.І. Цифрові інструменти Google для української освіти: використані можливості в умовах війни. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/229>.

16. Нітченко А.Г. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2023. № 1 (7). С. 49–53.

17. Максимюк О.Д., Грекул-Ковалик Т.А. Особливості діджиталізації юридичної освіти. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 128–133.